

*Empowered lives.
Resilient nations.*

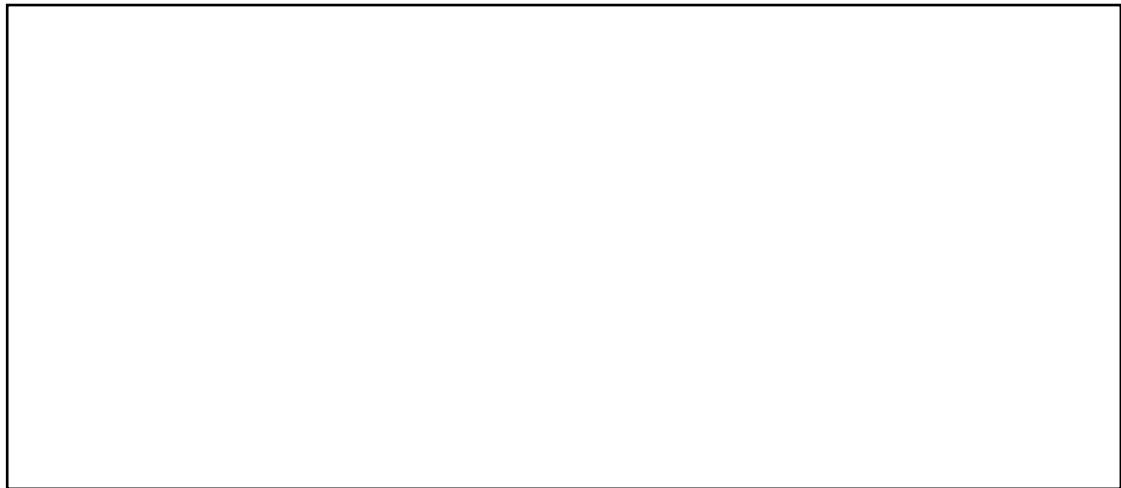
Managementul durabil al pădurilor și pajiștilor deținute de autoritățile publice locale

Chișinău, 2016

Autori: Talmaci Ion, Miron Aliona
Redactare text: Capița Ion
Redactare grafică: Morari Alexandra

Broșura a fost elaborată în cadrul Proiectului ”CLIMA-EAST: Gestionarea durabilă a pășunilor și pădurilor în primul parc național din Republica Moldova (Parcul Național Orhei) pentru a demonstra beneficiile măsurilor de atenuare și adaptare la schimbări climatice pentru comunitățile locale”.

Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă în mod necesar opiniile oficiale ale Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Moldova și a Comisiei Europene

Acest proiect este parte a inițiativei Clima East în țările vecinătății Estice, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

CUPRINS

I. INTRODUCERE	3
II. STAREA ACTUALĂ A RESURSELOR FORESTIERE ȘI PASTORALE COMUNALE DIN REPUBLICA MOLDOVA	4
III. MĂSURI DE REDRESARE A SITUAȚIEI PENTRU GESTIUNEA DURABILĂ A PĂDURILOR ȘI PAJIȘTILOR	11
3.1. Consolidarea capacităților de consultanță prin crearea Oficiului Național de Consultanță în Silvicultură	12
3.2. Constituirea întreprinderilor municipale și/sau intercomunitare de gestionare durabilă a pădurilor și pajiștilor comunale	17
3.3. Amenajamentul silvic și pastoral	25
IV. EXEMPLE PRACTICE ȘI LECȚII ÎNVĂȚATE ÎN DOMENIUL GESTIUNII DURABILE A PĂDURILOR ȘI PAJIȘTILOR COMUNALE	28
4.1. Rezultatele proiectelor/programelor majore aferente managementului pădurilor și pajiștilor comunale	29
4.2. Exemple de autorități publice locale care au rezultate în domeniul managementului pădurilor și pajiștilor comunale	31
4.3. Experiența acumulată și lecțiile învățate	37
V. CONCLUZII	39
VI. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	41

I. INTRODUCERE

Actualmente, în Republica Moldova, circa 130 mii ha de păduri și alte tipuri de vegetație forestieră, precum și circa 316 mii ha de pajiști (pășuni și fânețe) sunt deținute de primării și de persoane private. Aceștia gestionează aproximativ 456 mii ha de resurse forestiere și pastorale, ceea ce reprezintă circa 56% din suprafața cumulativă a resurselor de acest tip. Fără îndoială, este un potențial enorm pentru Republica Moldova care trebuie valorificat. Cu cât mai degrabă, cu atât mai bine pentru Natură și pentru noi, oamenii. Dar cum să reușim?

În capul mesei trebuie pus managementul acestor resurse naturale. Anume managementul are un impact major, atât asupra diversității biologice, a echilibrului ecologic, a peisajului natural, cât și asupra beneficiilor oferite, influențând economia locală, iar, în mod indirect, și economia întregii republici.

Care este situația la zi a pădurilor și pajiștilor, gestionate de autoritățile publice locale? În prezent, ca și în ultimele decenii, majoritatea acestora sunt lipsite de un management durabil, ceea ce a condus la degradarea lor continuă. Procesul de degradare a pădurilor și pajiștilor comunale este păgubos prin faptul că diminuează atât cantitatea, cât și calitatea beneficiilor pe care acestea le pot oferi populației locale și mediului înconjurător. Stoparea acestui proces are o importanță deosebită pentru protecția mediului și păstrarea biodiversității. Amânarea gospodăririi corecte a pădurilor și pajiștilor comunale și a stopării procesului de degradare a acestora, cu fiecare an va costa din ce în ce mai scump.

Reprezentând o pondere semnificativă din suprafața republicii noastre (circa 13%), se impune obligația de protecție a pădurilor și pajiștilor comunale, prin promovarea unui management durabil, elaborarea și implementarea unor planuri speciale de management, care să cuprindă măsuri specifice de îngrijire, întreținere și folosire rațională. Prin aceste măsuri se va contribui la realizarea unor condiții de implementare a dezvoltării durabile, deziderat pentru secolul XXI, stabilit prin Declarația Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro (1992), semnată și de Republica Moldova.

Pe parcursul ultimilor 15 ani au fost inițiate diferite activități în cadrul unor programe și proiecte naționale și internaționale, care au vizat gestionarea durabilă a pădurilor și pajiștilor aflate în proprietatea autorităților publice locale. În această lucrare sunt prezentate unele aspecte din experiența acumulată, precum și unele rezultate obținute, demne de urmat. Lucrarea își propune ca scop promovarea unui management durabil a resurselor naturale, gestionate de autoritățile publice locale, de persoane private, pentru obținerea unor beneficii ecologice, economice și sociale de calitate.

II. STAREA ACTUALĂ A RESURSELOR FORESTIERE ȘI PASTORALE COMUNALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Conform evidențelor oficiale, fondul forestier național constituie 13,2% din teritoriul țării. Majoritatea terenurilor acoperite cu păduri (87,7%) se află în proprietatea statului, restul fiind deținute de primării (12,7%) și doar 0,6% – de proprietari privați (tabelul 1). Totodată, Republica Moldova dispune de 50,1 mii ha vegetație forestieră din afara fondului forestier, exprimată prin 30,7 mii ha perdele forestiere de protecție (câmpuri agricole, drumuri, râuri și bazine acvatice etc.) și 19,42 mii ha – alte tipuri de vegetație forestieră (spații verzi, plantații de arbori și arbuști etc.).

Tabelul 1: Structura fondului forestier național conform Cadastrului funciar (la 01.01.2014)

Categoriile de deținători	Suprafața totală/pondere, mii ha/%	Suprafața acoperită cu păduri/pondere, mii ha/%
Fond forestier proprietate publică a statului.	362,1/ 81,1	328,7/ 87,7
Fond forestier proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale.	81,7/ 18,3	48,1/12,7
Fond forestier proprietate privată.	2,6/ 0,6	2,5/ 0,6
TOTAL:	446,4/100	379,3/100

Un alt component al patrimoniului natural național, de o importanță deosebită prin multitudinea și dimensiunile beneficiilor pe care le oferă populației și mediului înconjurător, sunt pajiștile. Astfel, pajiștile îndeplinesc importante funcții economice (furaj, plante medicinale, nectar, biomasă pentru producerea biocombustibililor etc.), ecologice (antierozionale, echilibru termohidric, sechestrare carbon, habitat pentru animalele sălbatice, conservare a biodiversității etc.) și sociale (peisaje, peluze, gazon, turism etc.), care le reflectă și le definesc multifuncționalitatea. Conform datelor oficiale, suprafața totală a pajiștilor (pășuni, fânețe) constituie circa 350 mii ha (tabelul 2). Majoritatea pajiștilor se află în proprietatea unităților administrativ-teritoriale (UAT/primării) – 311,3 mii ha sau 88,9%. Cota statului este de circa 10% (33,7 mii ha), iar a proprietarilor privați – 1,5% (5,1 mii ha).

Tabelul 2: Structura fondului pastoral național conform Cadastrului funciar (la 01.01.2014)

Categoriile de deținători	Suprafața totală/pondere, mii ha/%
Pajiști proprietate publică a statului.	33,7/ 9,6
Pajiști proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale.	311,3/ 88,9
Pajiști proprietate privată.	5,1/ 1,5
TOTAL:	350,1/100

În general, conform evidențelor, resursele naturale (forestiere și pastorale), deținute de primărie și persoane private, constituie circa 446 mii ha (tabelul 3), inclusiv circa 130 mii ha păduri și alte tipuri de vegetație forestieră, precum și circa 316 mii ha pajiști (pășuni și fânețe).

Tabelul 3: Resursele forestiere și pastorale deținute de primării și privați

Denumirea raioanelor/ municipiilor	Nr. de primării	Păduri/plantații forestiere, ha			Perdele forestiere UAT, ha	Total vegetație forestieră existentă, ha	Potențial de împădurire (râpi, alunecări etc.), ha	Total potențial forestier, ha	Pajiști, ha
		Total	inclusiv:						
			UAT	privat					
mun. Bălți	3	271	254	17	27	298	31	328	691
mun. Chișinău	19	4038	4038	0	141	4179	1362	5541	2925
Anenii Noi	26	3620	3592	28	650	4269	2112	6381	7936
Briceni	28	1864	1857	7	613	2476	1664	4140	7298
Călărași	28	3914	3792	122	317	4231	4423	8654	7779
Căușeni	29	2719	2687	32	1029	3748	2413	6160	12565
Criuleni	25	1171	1079	92	487	1657	2035	3693	5275
Drochia	27	1867	1860	7	849	2717	1268	3985	11269
Edineț	32	1776	1774	2	631	2407	1960	4367	10284
Florești	39	2289	2189	100	854	3143	3092	6236	10822
Hâncești	39	4446	4320	126	897	5343	4614	9957	14560
Leova	25	2701	2695	6	878	3579	1882	5462	11530
Ocița	21	1688	1610	78	617	2305	517	2822	6563
Rezina	25	2001	1732	269	395	2395	3245	5640	5006
Sângerei	26	2240	2222	18	806	3046	3097	6144	18732
Soroca	35	2758	2645	113	875	3632	1991	5624	11697
Strășeni	27	3449	3443	6	404	3852	5419	9271	3245
Telenești	31	2954	2418	536	705	3659	3329	6988	12721
UTA Găgăuzia	26	5477	5477	0	2307	7784	2081	9865	17953
Basarabasca	7	1042	1042	0	378	1420	496	1916	4583
Cahul	37	5546	5543	3	1877	7423	3524	10947	9967
Cantemir	27	3279	3266	13	858	4137	2970	7107	9632
Cimișlia	23	4765	4678	87	1312	6078	1028	7106	11317
Dondușeni	22	1767	1766	0	476	2243	1354	3597	8929
Dubăsari	10	897	897	0	286	1183	474	1657	2664
Fălești	33	2041	1877	165	543	2584	2845	5429	17491
Glodeni	19	3764	3660	104	660	4424	1258	5681	10605

Denumirea raioanelor/ municipiilor	Nr. de primării	Păduri/plantații forestiere, ha			Perdele forestiere UAT, ha	Total vegetație forestieră existentă, ha	Potențial de împădurire (râpi, alunecări etc.), ha	Total potențial forestier, ha	Pajiști, ha
		Total	inclusiv:						
			UAT	privat					
Ialoveni	25	5462	5428	34	518	5980	2083	8063	7109
Nisporeni	23	3306	3060	246	346	3652	2940	6592	6701
Orhei	38	4596	3542	1054	849	5445	4290	9736	12943
Râșcani	28	1903	1854	49	620	2523	990	3513	12603
Șoldănești	23	2095	2019	75	463	2557	2187	4745	4363
Ștefan-Vodă	23	3268	2639	628	890	4158	1598	5756	7695
Taraclia	15	2600	2583	17	962	3562	1020	4582	6759
Ungheni	33	4524	4495	30	507	5031	2140	7171	16675
TOTAL GENERAL	897	102098	98033	4065	25024	127122	77734	204856	328887

Toate aceste resurse sunt, în majoritatea cazurilor, gestionate cu deficiențe și sunt valorificate doar în proporție de circa 10-20% din potențialul existent. Astfel, conform datelor evidențelor oficiale (rapoarte, controale, revizii etc.), în perioada 1990-2014 în Republica Moldova a fost înregistrat un volum de circa 1 mln 500 mii m³ tăieri ilicite. Din acest volum, circa 90 mii m³ sau 6% au fost depistate în fondul forestier gestionat de Agenția „Moldsilva” (0,29 m³/ha administrat), restul 1410 mii m³ sau 94% – în pădurile și vegetația forestieră gestionată de primării (11,1 m³/ha administrat). O atare situație se constată dat fiind faptul că administrarea pădurilor și vegetației forestiere comunale este asigurată de un efectiv de doar circa 70 persoane specializate.

Un indicator important în gospodărirea pădurilor este valorificarea rațională a creșterilor curente de masă lemnoasă. Conform datelor statistice, anual, prin complexul integrat de tăieri silvice (produse principale, produse secundare etc.), este valorificat maxim 50% (anul 2014) din cadrul creșterii medii curente (circa 1,3 milioane m³/an) de masă lemnoasă generată de pădurile din Republica Moldova. Concomitent, pe categorii de deținători, procentul respectiv este diferit:

- Agenția ”Moldsilva” – circa 58%;
- Primării și alți deținători – circa 13%.

De asemenea, la acest compartiment, este necesar de menționat că în țările europene media de valorificare a creșterilor curente de masă lemnoasă este de circa 60%. Astfel, este necesară sporirea treptată a gradului de valorificare a creșterii medii de masă lemnoasă generată de pădurile din Republica Moldova până la cota de 70-75%. Creșterea indicatorului respectiv se va realiza doar cu condiția de a spori eficacitatea controlului operativ minim până la eficiența reviziilor de fond (integrale) a pădurilor. Procesul de creștere va trebui corelat și cu respectarea următoarelor condiții suplimentare:

- asigurarea integrală a regenerării arboretelor parcurse cu tăieri de produse principale, indiferent de natura proprietății;
- prezența materialelor/proiectărilor de amenajament silvic pentru toate pădurile administrate de primărie și alți deținători incluse în tăieri;
- asigurarea evidențelor corespunzătoare a procesului de recoltare, depozitare și mișcare a masei lemnoase.

Starea actuală a pajiștilor din Republica Moldova este, în general, nesatisfăcătoare, fiind puternic afectate de un pășunat abuziv, nereglementat pe parcursul întregului an și lipsite total de un sistem de management. Gospodărirea necorespunzătoare a favorizat invadarea pajiștilor cu specii de plante dăunătoare (arbuști și buruieni) care au înlocuit speciile valoroase în proporție sporită.

În prezent, efectele degradării pajiștilor se reflectă atât în structura biodiversității, cât și în potențialul lor productiv. Producțiile actuale ce se obțin de pe pajiști sunt mici și de o calitate scăzută, situându-se în jurul valorii de 1-3 t m.u./ha, ceea ce permite o încărcătură de 0,2-0,5 u.v.m.

Problema creșterii valorii pastorale a pajiștilor este de o importanță deosebită, atât pentru valorificarea potențialului acestei resurse furajere ieftine, cât și pentru păstrarea multifuncționalității lor. În același timp, este necesară o gospodărire durabilă a pajiștilor care nu se poate efectua fără organizarea teritoriului și fără proiecte de amenajament pastoral (planuri de management), unde să fie incluse atât sporirea și valorificarea corespunzătoare a covorului ierbos, cât și infrastructura și dotările necesare unei exploatare moderne și civilizate. Gestionarea curentă a pajiștilor din Republica Moldova se face în baza Regulamentului cu privire la pășunat și cosit, intrat în vigoare la 01.01.2011. În conformitate cu acest regulament autoritățile publice locale trebuie să întocmească amenajamente pastorale și să-și planifice acțiunile necesare pentru sporirea productivității și calității pajiștilor.

III. MĂSURI DE REDRESARE A SITUAȚIEI PENTRU GESTIUNEA DURABILĂ A PĂDURILOR ȘI PAJIȘTILOR

Situația atestată în domeniul managementului resurselor forestiere și pastorale comunale și private solicită implicarea plenară a tuturor autorităților publice care au atribuție directă sau indirectă în procesul de administrare și gospodărire a resurselor naturale respective. Agenția „Moldsilva», inclusiv prin intermediul Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS) s-a axat în primul rând întru rezolvarea problemelor ce țin de componenta forestieră. S-au întreprins anumite acțiuni și privind soluționarea problemelor aferente pajiștilor, inclusiv sub aspectul influenței stării acestora asupra procesului de extindere a suprafețelor împădurite.

Păduri noi create în Primăria Hârtop, r-nul Cimișlia

3.1. Consolidarea capacităților de consultanță prin crearea Oficiului Național de Consultanță în Silvicultură

Starea actuală a resurselor forestiere și pastorale comunale și private este influențată inclusiv de capacitățile instituționale și umane limitate la nivel local. O soluție oportună pentru depășirea situației respective este constituirea unei infrastructuri viabile de consultanță în domeniu. Dezvoltarea eficientă a infrastructurii respective s-a realizat în baza platformei deja existente – Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice. În conformitate cu prevederile actelor legislative și normative în vigoare, indicațiilor/ordonanțelor Agenției „Moldsilva», ICAS deține anumite competențe și obligațiuni aferente procesului de implementare a regimului silvic în fondul forestier și în afara acestuia.

În contextul legalizării atribuțiilor consultative a fost promovată completarea Statutului ICAS, inclusiv – acordarea de competențe și atribuții de Oficiu Național de Consultanță în Silvicultură (ONCS). Oficiul Național pentru Consultanță în Silvicultură activează pe lângă ICAS, iar sarcina principală a acestuia este de a acorda gestionarilor forestieri (entități silvice; primării; persoane private etc.) consultanță, expertiză, precum și asistență tehnică, economică și juridică în procesul de gospodărire a fondurilor forestier și cinegetic. Acest oficiu urmează să se regăsească și la nivel central, regional și local, pe întreg teritoriul republicii. Nivelele regional și local urmează să fie dezvoltate la etapele următoare, aceasta fiind o garanție a oportunității de a acorda servicii de consultanță forestieră tuturor solicitanților.

Fragmente de păduri naturale din cadrul Primăriei Hârtop, r-nul Cimișlia

Păduri și pajiști ameliorate din cadrul Primăriei Hârtoș, r-nul Cimișlia

În continuare ONCS va activa conform principiului de ”ghișeu unic”, preluând solicitările parvenite de la primării, persoane private, entități silvice etc. și transmițându-le spre soluționare subdiviziunilor specializate ale ICAS și/sau viitoarelor structuri regionale locale de consultanță (etapele II/III). Pe parcursul primei perioade de activitate ONCS a acordat servicii de consultanță pentru 101 primării/instituții/organizații/persoane private din cadrul a 19 raioane administrative, municipii și UTA Găgăuzia (tabelul 4). Direcțiile principalele de acordare, de către ONCS, a serviciilor de consultanță silvică și pastorală pe parcursul primei perioade de raportare sunt următoarele:

- evaluarea stării fitosanitare a arboretelor și elaborarea soluțiilor tehnice curente de ameliorare (ESFS);
- evaluarea și evidența stării pădurilor, elaborarea planurilor de management (amenajament silvic) pe o perioadă de minim 10 ani (PMF);
- evaluarea stării curente a pădurilor și altor tipuri de vegetație forestieră (perdele forestiere, plantații de arbori și arbuști, spații verzi etc.), elaborarea soluțiilor tehnice curente de ameliorare/reabilitare (ESCESA);
- proiectarea spațiilor verzi pentru localități și obiective social-culturale (PSV);
- proiectarea culturilor silvice pentru plantarea pe terenuri degradate (PCSTD);
- evaluarea și evidența stării pajiștilor și altor tipuri de terenuri aferente (inclusiv vegetație forestieră) cu elaborarea planurilor de management (amenajament pastoral) pe o perioadă de minim 10 ani (PMP);
- avizarea planurilor/schițelor de organizare a activităților de recreație și agrement în păduri/terenuri silvice (PRAP).

Procesul de salubritate în Primăria Hârtoș, r-nul Cimișlia

Tabelul 4: Repartiția serviciilor de consultanță acordate de ONCS pe raioane administrative și domenii

Nr. d/o	Raionul administrativ, municipiul, UTA	Repartiția serviciilor de consultanță acordate pe domenii						Total
		ESCESA	ESFS	PCSTD	PMF	PMP	PRAP	
1	Anenii Noi	5			2			7
2	Cahul	1						1
3	Călărași				2	2		4
4	Cantemir	1						1
5	Căușeni	2						2
6	Cimișlia	5	4		1			10
7	Comrat	1						1
8	Criuleni		1			1		2
9	Hâncești	1						1
10	Ialoveni	1						1
11	Leova	3						3
12	mun. Chișinău		3				7	10
13	Nisporeni		2		3			5
14	Orhei		1	6	12	12		31
15	Ștefan-Vodă		5					5
16	Strășeni		2	1	3	3		9
17	Taraclia	1						1
18	UTA Găgăuzia	2	3					5
19	Vulcănești	2						2
Total		25	21	7	23	18	7	101

Pajiști ameliorate prin măsuri radicale din Primăria Hârtop, r-nul Cimișlia

3.2. Constituirea întreprinderilor municipale și/sau intercomunitare de gestionare durabilă a pădurilor și pajiștilor comunale

În procesul proiectului din cadrul fazei doi a Programului ENPI-FLEG în Moldova ”Promovarea bunei gestionări a terenurilor forestiere administrate de alte părți decât instituțiile de stat, prin consolidarea capacităților pentru gestionarea rațională a resurselor naturale locale” a fost identificată o posibilitate legală de cooperare (asociere) a unităților administrativ-teritoriale în condițiile legislației actuale – înființarea întreprinderii municipale și/sau intercomunitare pentru gestiunea terenurilor cu vegetație forestieră și pajiști. Cadrul legislativ și normativ, care stă la baza gestionării durabile a pădurilor Republicii Moldova, include un set amplu de legi, hotărâri de Guvern și reglementări tehnice (norme tehnice) care se referă, direct sau indirect, la domeniile forestier și pastoral. În cazul aplicării corespunzătoare, documentele respective oferă suficiente posibilități pentru a asigura gestionarea resurselor naturale de interes național și local, inclusiv prin constituirea și funcționarea eficientă a unor structuri instituționale/întreprinderi municipale și/sau inter-comunale.

Legislația actuală prevede dreptul autorităților publice locale (APL) de a coopera, atât în apărarea intereselor comune, cât și în realizarea de lucrări și prestarea de servicii publice de interes comun. Dreptul autorităților locale de a se asocia și de a coopera în prestarea serviciilor publice este prevăzut expres sau reiese din analiza următoarelor prevederi legislative:

Cositul pajiștilor în Primăria Hârtop, r-nul Cimișlia

1. Legea privind administrația publică locală (nr. 436 din 28.12.2006), art. 14, aliniatul 1, litera j) prevede competența consiliului local de a decide, asocierea cu alte APL, inclusiv din străinătate, pentru realizarea unor lucrări și servicii de interes public, pentru promovarea și protejarea intereselor autorităților APL, precum și colaborarea cu agenți economici și asociații obștești din țară și din străinătate, în scopul realizării unor acțiuni sau lucrări de interes comun. În mod similar, art. 43, alin. (1), lit. t) din aceeași lege prevede dreptul consiliului raional de a decide asocierea cu alte autorități ale administrației publice locale întru realizarea serviciilor publice locale.
2. Legea privind descentralizarea administrativă (nr. 435 din 28.12.2006) prevede la articolul 3, litera h) principiul parteneriatului public-privat, public-public, public-civil, care presupune garantarea unor posibilități reale de cooperare între Guvern, autoritățile locale, sectorul privat și societatea civilă. De asemenea, Legea (articolul 5) prevede faptul că autoritățile publice locale de nivelurile întâi și doi, precum și cele centrale pot coopera pentru a asigura realizarea unor proiecte sau servicii publice care solicită eforturi comune ale acestor autorități.
3. Legea privind Statutul-cadru al satului/comunei, orașului/municipiului (nr. 436 din 06.11.2003) prevede: consiliul local stabilește, în Statutul localității pe care îl aprobă, condițiile de cooperare a autorității administrației publice, a unității administrativ-teritoriale cu alte autorități ale administrației publice din țară și cu autoritățile similare din străinătate, modul de aderare la organisme naționale sau internaționale în vederea protecției și promovării intereselor comune.
4. Carta Europeană a Autonomiei locale din 15.10.1985 (Ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1253-XIII din 16.07.97, articolul 10) prevede dreptul de asociație al colectivităților locale, stabilind că colectivitățile locale au dreptul, în exercițiul competențelor lor de a coopera în cadrul legii, de a se asocia cu alte colectivități locale pentru realizarea unor sarcini de interes comun.
5. Strategia națională de descentralizare pentru anii 2012-2015 (aprobată prin Legea nr. 68 din 05.04.2012) prevede crearea de instrumente instituționale, legale și financiare care să stimuleze furnizarea eficientă a serviciilor specifice competențelor descentralizate (asociere, concesiune, contractare etc.), precum și crearea de condiții pentru implementarea opțiunilor de cooperare intermunicipală.

În afară de baza legislativă, care reprezintă un factor extern, autoritățile locale trebuie să se asigure că sunt întrunite și anumite condiții interne, cum ar fi:

- existența voinței politice clare de a coopera, înțelegând că cooperarea înseamnă în primul rând coeziune, sau cu alte cuvinte că cooperarea înseamnă atât a primi (beneficii, avantaje), cât și a oferi (contribuții, angajamente);
- realizarea unor studii/analize de bază care să argumenteze fezabilitatea și sustenabilitatea (sub aspect economic, geografic, tehnic, legal, etc.) cooperării;
- existența susținerii din partea populației etc.

Analiza pușinelor proiecte de cooperare intercomunitară care au fost implementate sau sunt în curs de implementare, denotă că alegerea și designul modelului organizatorico-juridic de instituționalizare a cooperării este una din cele mai dificile sarcini și etape în implementarea proiectelor. În condițiile unei reglementări legislative neclare și chiar lacunare, proiectarea și aplicarea unui model de instituționalizare a cooperării intercomunitare reprezintă un exercițiu care se bazează pe analiza și colaborarea mai multor acte normative.

Autoritățile publice locale pot coopera prin fondarea unui operator economic comun căruia îi vor delega gestionarea serviciului public. Pentru a simplifica lucrurile, este preferabil ca operatorul comun să fie creat exclusiv cu participarea capitalului public (APL de nivelul unu și doi).

Pajiște ameliorată prin măsuri radicale în Primăria Vorniceni, r-nul Strășeni

Cooperarea prin înființarea unui operator economic comun se bazează pe următoarele prevederi legislative:

- art. 14, alin. (2), litera i) din Legea privind administrația publică locală, care prevede competența consiliului local de a decide, în parametrii legii, înființarea întreprinderilor municipale și societăților comerciale sau participarea la capitalul statutar al societăților comerciale;
- art. 80 din aceeași lege prevede pentru consiliul local dreptul de a decide înființarea, în limitele legii, a unor întreprinderi municipale și societăți comerciale, în scopul executării unor lucrări de interes local, prin utilizarea capitalului statutar constituit din aportul consiliului respectiv și al altor persoane juridice și fizice.

În procesul de elaborare a documentelor-cadru întru constituirea și activitatea întreprinderii forestiere pentru administrarea pădurilor comunale au fost examinate două variante:

- întreprindere municipală care administrează resursele forestiere deținute de o singură primărie (fig. 3.1);
- întreprindere intercomunitară care administrează resursele forestiere deținute de mai multe primării (fig. 3.2).

În ambele cazuri componenta forestieră poate fi completată cu componenta pastorală.

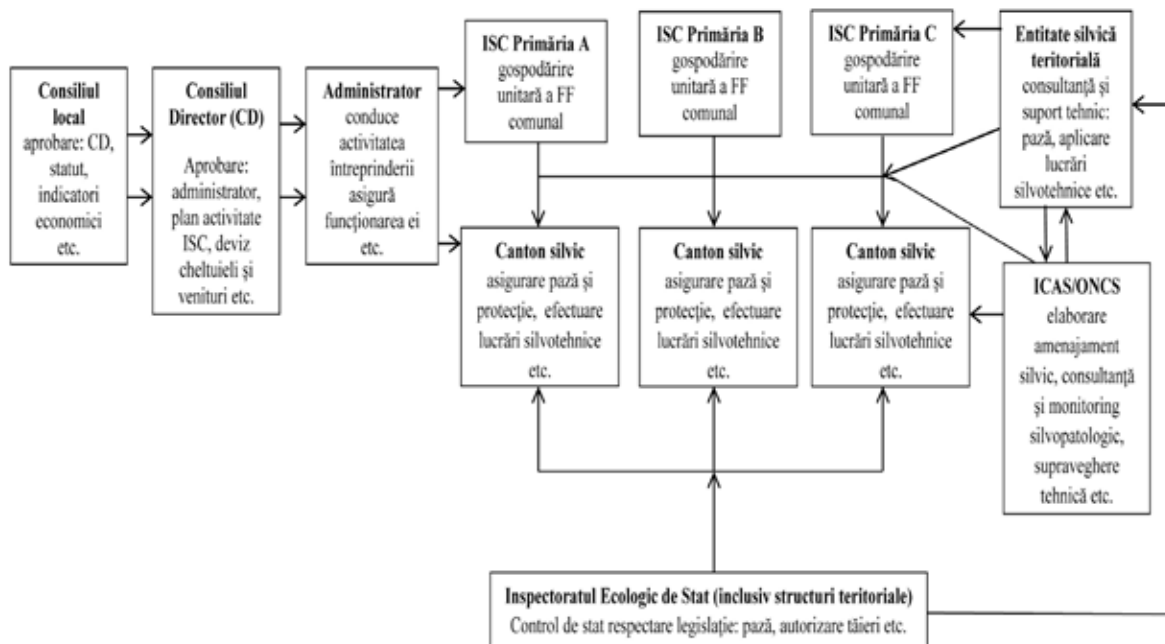

Fig. 3.1: Organigrama întreprinderii silvice (silvo-pastorală) municipale (ISPM)

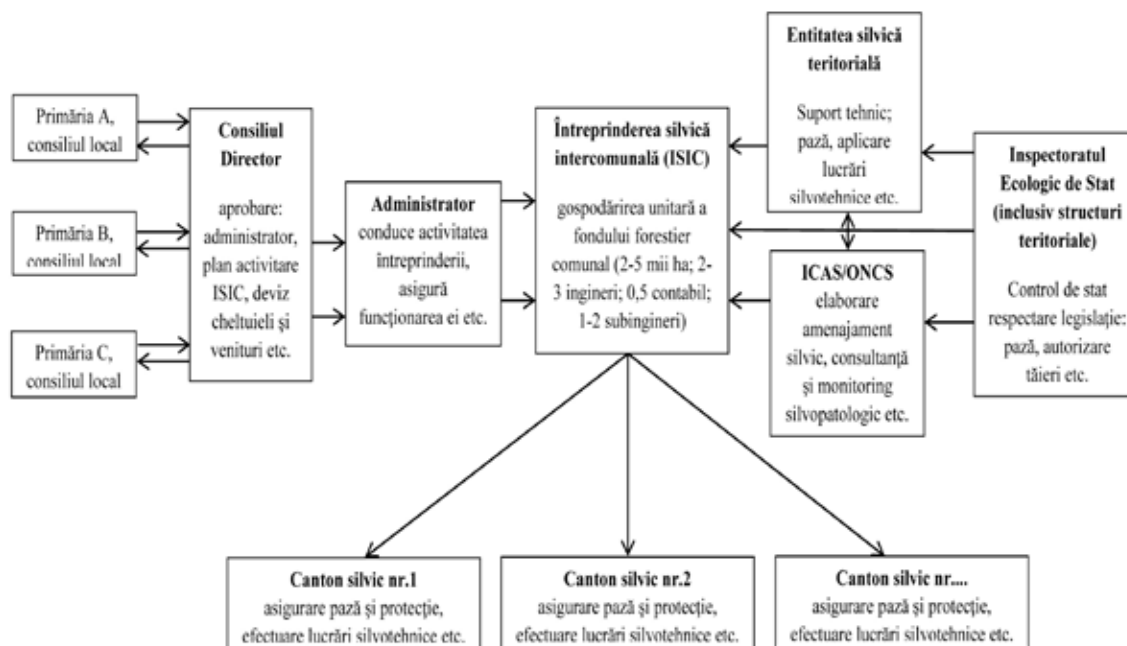

Fig. 3.2: Organigrama întreprinderii silvice (silvo-pastorală) intercomunitare (ISPIC)

Sistem de perdele forestiere de protecție a câmpurilor, r-nul Nisporeni

Evaluarea condițiilor de bază (resurse forestiere și pastorale, personal specializat, amenajament silvic, amenajament pastoral etc.) pentru constituirea și activitatea întreprinderii forestiere municipale și/sau intercomunitare în zona Parcului Național Orhei (raioanele: Orhei, Călărași, Strășeni), denotă disponibilitatea de resurse naturale relativ suficiente pentru scopurile respective (tabelul 5):

- resursele forestiere comunale constituie 10,8 mii ha;
- resursele pastorale comunale constituie 23,9 mii ha;
- primăriile dispun de 26 amenajamente silvice și 17 amenajamente pastorale;
- o parte dintre reprezentanții administrațiilor raionale și locale sunt documentați și susțin posibilitatea asocierii pentru administrarea durabilă a resurselor forestiere și pastorale locale

Pajiște ameliorată prin măsuri radicale din Primăria Grozești, r-nul Nisporeni

Tabelul 5: Informație generalizatoare privind condițiile de bază în raioanele-pilot

R a i o n - pilot	Resurse forestiere și pastorale deținute de UAT, ha			Prezența amena- jamentului silvic	Prezența ame- najamentului pastoral
	Plantații forestiere	Pajiști, ha	Total		
Orhei	3542	12943	16485	13	12
Călărași	3792	7779	11571	5	2
Strășeni	3443	3245	6688	8	3
TOTAL	10777	23967	34744	26	17

Pajiști ameliorate prin măsuri radicale

Un beneficiu important al constituirii entităților de administrare a pădurilor și pajiștilor comunale este crearea noilor locuri de muncă în zona rurală. Conform estimărilor realizate, s-a stabilit că personalul necesar, în domeniul respectiv, ar constitui circa 1200 persoane (tabelul 6) sau de circa 11 ori mai mult decât în prezent.

Tabelul 6: Posibilități de creare a locurilor de muncă pentru activitatea entităților de administrare a pădurilor și pajiștilor comunale

UTA	Categorii de vegetație	Aria deținută de UAT, ha	Suprafața medie canton silvic /pastoral/ silvopastoral, ha	Suprafața medie entitate silvică /pastorală/ silvopastorală, ha	Categoriile de personal				
					pădurar	inginer	contabil	subinginer	total
Orhei	Păduri	3542	250	3500	15	2	1	2	19
	Pajiști	12804	350	3500	37	4	2	7	49
	Mixt	16346	500	5000	33	3	2	7	45
Călărași	Păduri	3792	250	3500	15	2	1	2	20
	Pajiști	7637	350	3500	22	2	1	4	29
	Mixt	11429	500	5000	23	2	1	5	31
Strășeni	Păduri	3433	250	3500	14	2	0	2	18
	Pajiști	3033	350	3500	9	1	0	2	12
	Mixt	6476	500	5000	13	1	1	3	17
Republica Moldova	Păduri	127122	250	3500	508	73	18	73	672
	Pajiști	311309	350	3500	889	89	44	178	1201
	Mixt	438431	500	5000	1014	101	51	203	1369

3.3. Amenajamentul silvic și pastoral

Amenajamentul este instrumentul de bază în procesul de implementare a activităților de gospodărire rațională a pădurilor și pajiștilor. Astfel, amenajamentul reprezintă un document ce cuprinde măsuri tehnice, organizatorice și economico-financiare necesare pentru gospodărirea și ameliorarea pădurilor și pajiștilor pe o perioadă de minim 10 ani. Amenajarea pădurilor și pajiștilor (ca știință și practică a organizării și conducerii pădurilor și pajiștilor, în conformitate cu cerințele ecologice, economice și sociale) se bazează pe conceptul dezvoltării durabile, respectând principiul continuității, eficacității funcționale, conservării și ameliorării diversității.

Luându-se în considerare importanța amenajamentului silvic în procesul de gospodărire forestieră, prevederile legale presupun finanțarea lucrărilor respective din bugetul de stat (art. 73, alin. (1), Codul silvic). Până în prezent statul a finanțat periodic lucrările pentru fondul forestier gestionat de Agenția ”Moldsilva”, iar terenurile gestionate de primării și de persoane private au fost în afara acestui proces. Pentru a depăși situația creată, Guvernul Republicii Moldova, pe parcursul ultimilor 10 ani, a apelat la diferite programe naționale și internaționale (Grantul Japonez ”Dezvoltarea pădurilor comunale”; Grantul Japonez ”Program de susținere a comunităților pentru managementul durabil și integrat al pădurilor și sechestrarea carbonului prin împădurire”; Programul ENPI-FLEG I și II; Fondul Ecologic Național; Clima East Moldova etc.), atrăgând fonduri și realizând amenajarea a circa 20 mii ha păduri și alte tipuri de vegetație forestieră sau circa 16% din necesar. De fapt, reiese că majoritatea resurselor forestiere comunale încă mai necesită să fie evaluate, sub aspect cantitativ și calitativ, urmând a fi stabilită posibilitatea reală de valorificare ecologică și social-economică.

Păduri de stejar pufos din Primăria Hârtoș, r-nul Cimișlia

Resursele pastorale din Republica Moldova reprezintă un potențial local puțin valorificat. Cadrul legal și normativ național (art. 5 din Legea zootehniei; pct. 13 din Hotărârea Guvernului nr. 667 din 23.07.2010 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la pășunat și cosit etc.) prevede că autoritățile administrației publice locale (APL) trebuie să întocmească amenajamente pastorale și planuri privind lucrările de întreținere, ameliorare și exploatare rațională a pășunilor publice. Capacitățile financiare și instituționale puternic limitate ale APL plasează aceste prevederi legale în categoria măsurilor practic irealizabile din bugetele locale. Începând cu anul 2014, pentru prima dată în practica națională, ICAS (în cadrul proiectului Clima East Moldova) a demarat procesul de elaborare a planurilor de management (amenajament pastoral) pentru primăriile din zona Parcului Național Orhei. Amploarea acțiunii include 18 primării cu 4,5 mii ha de pajiști (fânețe și pășuni). Un alt exemplu bun de urmat în domeniu este proiectul ”Încadrarea aspectelor de conservare a biodiversității în planurile de amenajare a teritoriului” care prevede amenajarea a încă 2,5 mii ha de pajiști din cadrul raioanelor Soroca (primăriile Bădiceni, Zastâncea) și Ștefan Vodă (primăriile Copceac, Talmaza).

Amenajarea pastorală se realizează pentru fiecare sector/trup de pajiște în parte în baza unui studiu detaliat atât al vegetației, cât și al condițiilor factorilor de mediu care influențează și determină vegetația. Datele obținute în rezultatul studiului respectiv servesc la argumentarea și elaborarea măsurilor de gospodărire, îngrijire și ameliorare, care vor fi incluse în planurile de management al pajiștilor deținute de comunitățile beneficiare. De asemenea, este important de menționat că domeniul pastoral apare în vizorul silvicultorilor datorită faptului că starea cantitativă și calitativă a pajiștilor are o influență determinantă asupra procesului de alocare a terenurilor sub împădurire.

Protecția pajiștilor de către păduri și perdele forestiere (Primăria Sinești, r-nul Ungheni)

Este evident că planurile de management (silvic și pastoral) reprezintă o modalitate eficientă de estimare cantitativă și calitativă a resurselor forestiere și pastorale locale/comunale, oferind posibilitatea reală de valorificare (ecologică, social-economică etc.) a acestora în beneficiul societății. De asemenea, este evident că ritmurile actuale nu pot asigura respectarea ciclului de 10 ani a lucrărilor și această activitate trebuie să fie mai activ implementată și susținută de stat. Contribuția externă majoră la amenajarea pădurilor și pajiștilor comunale este salutabilă, dar aceasta nu poate fi pilonul de bază pe o perioadă îndelungată. Statul, în asociere cu beneficiarii serviciilor acordate de aceste resurse naturale, trebuie să preia rolul principal în acest domeniu. Până la urmă, atât pădurile, cât și pajiștile comunale sunt niște bunuri naturale sau create artificial, care necesită investirea permanentă a unei cote anumite de mijloace financiare, deoarece în cazul abandonării, acestea își pierd relativ repede valoarea ecologică și social-economică, solicitând investiții și eforturi tehnice masive pentru restabilire.

Păduri din cadrul Primăriei Sinești, r-nul Ungheni

IV. EXEMPLE PRACTICE ȘI LECȚII ÎNVĂȚATE ÎN DOMENIUL GESTIUNII DURABILE A PĂDURILOR ȘI PAJIȘTILOR COMUNALE

Problemele aferente gestiunii pădurilor și pajiștilor comunale din Republica Moldova rămân a fi extrem de stringente. Concomitent, sunt suficiente exemple de primării care încearcă să rezolve problemele respective. Una dintre soluțiile valorificate pe larg pe parcursul ultimilor 10-15 ani este participarea în diferite proiecte naționale și internaționale, care au drept scop extinderea sau ameliorarea managementului resurselor forestiere și pastorale locale. În perioada 2002-2015 în Republica Moldova au fost implementate multiple proiecte/programe/granturi în domeniul menționat. Cele mai importante, sub aspectul participării și efectului atins, sunt următoarele:

1. Proiectul „Conservarea solurilor în Moldova” (PCSM; 2002-2006).
2. Proiectul „Dezvoltarea sectorului forestier comunal în Moldova” (PDSFCM; 2006-2009).
3. Grantul Japonez „Dezvoltarea pădurilor și pajiștilor comunale” (PDPC; 2005-2007).
4. Grantul Japonez „Programul de susținere a comunităților pentru managementul durabil și integrat al pădurilor și sechestrarea carbonului prin împădurire” (PSCMDP; 2010-2014).
5. Programul ENPI-FLEG în Moldova, Faza I și II (ENPI-FLEG; 2009-2016).
6. Proiectul ”Clima-Est: gestionarea durabilă a pășunilor și pădurilor comunale în Parcul Național Orhei – primul parc național din Moldova pentru a demonstra atenuarea schimbărilor climatice și beneficiile adaptării și dividende pentru comunitățile locale” (Clima-Est; 2013-2016).
7. Proiectul ”Agricultura Competitivă în Moldova” la subcomponenta „Sprijin pentru reabilitarea perdelelor forestiere de protecție” (PACM; 2014-2017).
8. Proiectul ”Integrarea priorităților de conservare a biodiversității în politicile de planificare teritorială și practicile de utilizare a terenurilor din Moldova” (PIPCBPT; 2015-2018).
9. Planul național de extindere a suprafețelor cu vegetație forestieră pentru anii 2014-2018 aprobat prin HG 101 din 22 ianuarie 2014 (PNE; 2014-2018).

4.1. Rezultatele proiectelor/programelor majore aferente managementului pădurilor și pajiștilor comunale

În rezultatul implementării proiectelor menționate s-au realizat următoarele activități aferente pădurilor și pajiștilor comunale:

- amenajarea pădurilor și altor tipuri de vegetație forestieră deținute de primării – 22,1 mii ha/176 primării (tabelul 7);
- crearea pădurilor noi comunale – 21,8 mii ha/696 primării (tabelul 8);
- lucrări de ameliorare a stării pădurilor comunale (regenerări, îngrijire și conducere etc.) – 879 ha/69 primării (tabelul 9);
- lucrări de ameliorare a stării pajiștilor comunale – 2973 ha/85 primării (tabelul 9).

Protecția câmpurilor agricole de către păduri și perdele forestiere
(Primăria Javgur, r-nul Cimișlia)

Tabelul 7: Aria pădurilor comunale parcurse cu lucrări de amenajament silvic

Perioada de implementare	Aria, ha	Număr de primării	Proiect/Program/Finanțator
2006	5420,0	54	Fondul Ecologic Național
2006-2007	5785,0	39	Grantul Japonez PDPC
2011-2012	2635,5	13	Programul ENPI FLEG I
2012-2013	1162,3	14	Grantul Japonez PSCMDP
2013-2014	1297,8	12	Clima-Est
2014-2016	5000,0	40	Programul ENPI FLEG II
2015-2016	768,0	4	PIPCBPT
TOTAL	22068,6	176	-

Tabelul 8: Crearea pădurilor noi comunale

Perioada de implementare	Aria, ha	Număr de primării	Proiect/Program
2002-2007	12197,2	301	PCSM
2006-2010	6890,9	256	PDSFCM
2014-2015	150,0	7	Clima-Est
2015	2500,0	128	PNE
2015-2016	100,0	4	PIPCBPT
TOTAL	21838,1	696	-

Tabelul 9: Lucrări de ameliorare a stării pădurilor și pajiștilor comunale

Perioada de implementare	Lucrări de ameliorare a stării pădurilor comunale, ha	Lucrări de ameliorare a stării pajiștilor comunale, ha	Număr de primării	Proiect/Program
2005-2007	588,0	1764,9	50	Grantul Japonez PDPC
2006-2010	290,5	608,0	19	Grantul Japonez PSCMDP
2014-2016	-	500,0	12	Clima-Est Moldova
2015-2018	-	100,0	4	PIPCBPT
TOTAL	878,5	2972,9	85	-

4.2. Exemple de autorități publice locale care au rezultate în domeniul managementului pădurilor și pajiștilor comunale

Pe parcursul perioadei 2002-2015, primăria Hârtop din raionul Cimișlia a aderat la 6 proiecte/programe majore aferente managementului pădurilor și pajiștilor comunale:

1. Proiectul ”Conservarea solurilor în Moldova” (2002-2006).
2. Grantul Japonez „Dezvoltarea pădurilor și pajiștilor comunale” (2005-2007).
3. Proiectul ”Dezvoltarea sectorului forestier comunal în Moldova” (2006-2009).
4. Grantul Japonez „Programul de susținere a comunităților pentru managementul durabil și integrat al pădurilor și sechestrarea carbonului prin împădurire” (2010-2014).
5. Proiectul ”Agricultura Competitivă în Moldova” (PACM) la subcomponenta „Sprijin pentru reabilitarea perdelelor forestiere de protecție”.
6. Planul național de extindere a suprafețelor cu vegetație forestieră pentru anii 2014-2018 aprobat prin HG 101 din 22 ianuarie 2014 (2015).

Pajiște ameliorată prin fertilizare (Primăria Hârtop, r-nul Cimișlia)

Condițiile primare pentru participarea Primăriei Hârtop în diferite proiecte și programe au fost: disponibilitatea de resurse forestiere și pastorale locale (238 ha păduri comunale; 101 ha perdele forestiere; 611 ha pajiști) și angajamentul administrației locale de a respecta cerințele și obligațiunile stabilite. Astfel, activitatea Primăriei Hârtop privind ameliorarea managementului pădurilor și pajiștilor comunale a început cu alocarea terenurilor degradate sub împădurire. În total, din anul 2002, au fost alocate sub împădurire 209,8 ha terenuri degradate (PCSM – 105,2 ha, PDSFCM – 69,6 ha, PNE – 35,0 ha). Împădurirea s-a realizat prin contract de colaborare (termen de valabilitate – 10 ani) de către Întreprinderea pentru Silvicultură Cimișlia. Procesul de ameliorare a managementului pădurilor comunale a inclus și efectuarea lucrărilor de amenajament silvic a 164 ha de păduri comunale. Începând cu anul 2014, prin intermediul unui contract similar de colaborare cu Întreprinderea pentru Silvicultură Cimișlia, este realizată reabilitarea, prin diferite soluții tehnice, a 85,1 ha perdele forestiere de protecție (38 obiecte) din cele 101 ha administrate (84,3%) de primăria Hârtop.

Tot la acest compartiment, este necesar de menționat că pădurile plantate pe parcursul ultimilor 10 ani au schimbat esențial peisajul local, creând oportunități pentru organizarea diferitor tipuri de activități recreative, iar veniturile nete obținute de primărie în perioada 2011-2014 de la comercializarea masei lemnoase (cu preț redus), recoltate autorizat în pădurile comunale, constituie 138 mii lei.

Păduri noi create pe terenuri degradate (Primăria Hârtop, r-nul Cimișlia)

Ameliorarea stării și managementului pajiștilor comunale s-a realizat în cadrul granturilor acordate de Guvernul Japoniei în calitate de mecanism compensatoriu pentru alocarea terenurilor degradate (folosite parțial și sub pășunare) sub împădurire. Procesul de ameliorare a pajiștilor comunale (98 ha sau 16% din suprafața deținută) s-a axat pe aplicarea a două soluții tehnice:

- a. Crearea și îngrijirea pajiștilor prin măsuri radicale (40 ha);
- b. Întreținerea prin fertilizare și pășunat rațional a pajiștilor naturale cu covor vegetal bine dezvoltat (58 ha).

În cadrul măsurilor radicale au fost incluse terenuri arabile, aflate în proces de degradare a fertilității, amplasate pe platouri. Lucrările au demarat toamna cu pregătirea solului, iar în primăvara anului următor solul a fost fertilizat cu azotat de amoniu (200 kg/ha), după care s-a realizat pregătirea patului germinativ și însămânțarea cu specii de ierburi furajere (*Lucernă albastră/Medicago sativa*, 25 kg/ha). Procesul de îngrijire a inclus în perioada mai-iunie efectuarea primei coase de igienă, cu scopul combaterii buruienilor anuale. Prin decizia Consiliului local, terenurile respective au fost repartizate deținătorilor de animale domestice (ovine, caprine, vite cornute mari etc.) pentru utilizare în calitate de fânețe. Recoltarea ierbii și balotarea fânului se realizează centralizat cu tehnica avută în dotarea primăriei Hârtoș (tractor, cositoare etc.) de către angajații primăriei, beneficiarii achitând costul serviciilor respective. Pe parcursul unei perioade de vegetație se realizează 2-3 recolte. Pășunatul animalelor pe aceste terenuri este stopat pe întreg parcursul anului.

Organizarea procesului de îngrijire a pajiștilor din Primăria Hârtoș, r-nul Cimișlia

Pentru ameliorare prin întreținere și fertilizare au fost prevăzute pajiști naturale cu covor vegetal bine dezvoltat, amplasate prioritar pe funduri de văi, iar complexul de lucrări a inclus următoarele operațiuni: discuirea, distrugerea și nivelarea mușuroaielor, administrarea fertilizanților (azotat de amoniu/300 kg/ha), efectuarea altor lucrări de întreținere (cosit, adunat etc.). Prin decizia Consiliului local pentru terenurile respective a fost instituit un regim mixt de utilizare: fâneață și pășune. După realizarea primei coase, pe pajiștile respective se permite pășunatul animalelor. Pășunatul se realizează în perioada iulie-octombrie.

După realizarea măsurilor de ameliorare, s-a estimat că productivitatea pajiștilor respective a crescut de la 2,5 tone/ha la circa 30 tone/ha sau de circa 12 ori. Aceste pajiști oferă anual o producție globală de 1680 tone furaje sau necesarul pentru circa 90% de animale, deținute de 302 familii din cadrul localității (circa 32% din totalul acestora). Contravaloarea financiară a furajelor obținute anual de pe pajiștile comunale ameliorate constituie circa 500 mii lei.

Comunele din cadrul Parcului Național Orhei, pe parcursul perioadei 2013-2015, au beneficiat de studii privind starea actuală a pajiștilor comunale, care au fost realizate în cadrul proiectului-pilot Clima East Moldova. Proiectul este implementat de PNUD Moldova în perioada 2013-2016 cu suportul financiar al Comisiei Uniunii Europene. Studiul realizat a permis evaluarea stării actuale a pajiștilor în ceea ce privește particularitățile staționare, diversitatea covorului vegetal, tipurile de pajiști, productivitatea reală și factorii limitativi ai productivității, iar rezultatele obținute au servit la fundamentarea și elaborarea măsurilor de gospodărire care sunt incluse în planurile de management (amenajamentele pastorale) ale pajiștilor deținute de comunele din cadrul parcului.

Din cele 18 primării participante, 12 comune au beneficiat de granturi nerambursabile din cadrul proiectului-pilot Clima East Moldova pentru ameliorarea a cca 500 ha pajiști comunale degradate. Cele mai reușite rezultate au fost obținute de comunele Peresecina din raionul Orhei și Mașcăuți din raionul Criuleni.

Studiul covorului vegetal și al productivității pajiștilor din Parcul Național Orhei

În cadrul primăriei Peresecina a fost ameliorat un sector de pajiște cu suprafața de cca 40 ha amplasat pe doi versanți cu expoziție opusă conectați printr-o vale. Versanții erau afectați de eroziune și alunecări de teren, iar întreaga suprafață a sectorului era invadată de arbuști și buruieni, la care se mai adaugă și microrelieful dezvoltat. Pe acest sector au fost testate două metode de ameliorare – ameliorare prin măsuri de suprafață și ameliorare prin măsuri radicale, precum și trei variante de formule de însămânțare. Dintre variantele testate, în limita acestui sector în condițiile secetei din anul 2015, cea mai efectivă metodă de ameliorare s-a dovedit a fi prin măsuri radicale, aplicată pe vale, utilizând următoarea formulă de însămânțare: Golomăț (*Dactylis glomerata*), 11 kg/ha + Păiuș (*Festuca arundinacea*), 8 kg/ha + Lucernă (*Medicago sativa*), 10 kg/ha. Lucrările de ameliorare au demarat toamna cu defrișarea arbuștilor, fertilizarea cu fosfor și pregătirea solului. În primăvara anului următor solul a fost fertilizat cu azot, după care s-a realizat pregătirea patului germinativ și supraînsămânțarea sau însămânțarea cu specii de ierburi furajere. În perioada mai-iunie, obligatoriu, a fost efectuată prima coasă de igienă cu scopul combaterii buruienilor anuale. În primii doi ani după însămânțare se recomandă utilizarea pajiștii în regim de fâneață.

În cadrul primăriei Mașcăuți a fost ameliorat un sector de pajiște cu suprafața de cca 23 ha, amplasat în lunca râului Răut. Sectorul era puternic degradat, ca rezultat al supraexploatării îndelungate, fiind afectat pe întreaga suprafață de mușuroaie vechi, înțelenite și de comunități de buruieni care depreciază considerabil calitatea pajiștei. Din cauza densității și dimensiunii mușuroaielor, ameliorarea pajiștii s-a efectuat prin măsuri radicale. Toamna au fost executate lucrări de pregătire a solului – nivelarea mușuroaielor și afânarea solului prin arătură la adâncimea de 18-20 cm.

Aspectul inițial al pajiștei degradate din comuna Mașcăuți, r-nul Criuleni

Întrucât rezultatele analizelor chimice ale probelor de sol prelevate din acest sector au arătat că cantitatea de fosfor în sol este optimă, fertilizarea cu fosfor nu a fost realizată. În primăvara anului următor s-a efectuat fertilizarea cu azot și pregătirea patului germinativ. Ulterior s-a semănat amestecul de ierburi: Golomăț (*Dactylis glomerata*), 6 kg/ha + Lucernă (*Medicago sativa*), 15 kg/ha. Pentru combaterea buruienilor anuale a fost efectuată cosirea de igienă a pajiștei. În primii doi ani după însămânțare pajiștea va fi utilizată ca fâneată, iar în următorii ani poate fi gestionată în regim mixt (fâneată-pășune) sau ca pășune.

Efectuarea lucrărilor de primăvară de pregătire a patului germinativ (comuna Mașcăuți, r-nul Criuleni)

Aspectul pajiștei din comuna Mașcăuți în timpul primei coase de igienă

4.3. Experiența acumulată și lecțiile învățate

Implementarea proiectelor și programelor naționale și internaționale aferente ameliorării managementului resurselor forestiere și pastorale locale (comunale) a generat acumularea unei experiențe benefice în domeniul respectiv. Aceasta demonstrează că, practic, este imposibil de asigurat managementul durabil al resurselor forestiere și pastorale locale fără acordul și participarea activă a beneficiarilor de serviciile acordate de către resursele respective – populația locală.

Etapa inițială a procesului de alocare a terenurilor degradate, sub împădurire, a fost marcată de un șir de conflicte și neînțelegeri cu populația. A fost nevoie de răbdare și putere de convingere atât din partea administrației publice locale, cât și a entităților silvice teritoriale. Doar prin desfășurarea unei ample campanii de conștientizare (peste 500 de acțiuni: seminare, ședințe/ateliere de lucru etc.) s-a reușit depășirea problemelor, demarându-se activități comune de împădurire și menținere/gospodărire a noilor păduri comunale.

Despre eficiența conservării solurilor prin aplicarea măsurilor silvoameliorative și extinderea spațiilor forestiere se știe din timpuri de demult. Acest lucru a fost și este conștientizat de majoritatea practicienilor și cercetărilor din domeniu, care de nenumărate ori au specificat, în diverse materiale științifice publicate, necesitatea împăduririi terenurilor degradate, menținerii și extinderii perdelelor de protecție a câmpurilor agricole, creării coridoarelor ecologice forestiere. Este cert și faptul ca extinderea spațiilor forestiere reprezintă o investiție de lungă durată, care deși oferă în final un șir întreg de beneficii directe și indirecte economice, ecologice și sociale, ea continuă să rămână puțin atrăgătoare, mai ales în contextul lipsei cronice de resurse financiare. Deja a devenit clar că realizarea sarcinilor stipulate în documentele naționale, cu referire la măsurile silvoameliorative, poate fi asigurată numai în cazul apariției noilor stimulente economice, care ar face ca reîntoarcerea investițiilor să se accelereze esențial sau să acopere cheltuielile suportate într-o mai mare măsură. Aceasta a devenit posibil odată cu implementarea în Moldova a proiectelor de sechestrare a carbonului în cadrul Protocolului de la Kyoto, care oferă suport financiar anume pentru implementarea unor astfel de proiecte, cât și plăți pentru reducerea/sechestrarea emisiilor gazelor cu efect de seră. Prin proiectele și programele menționate s-a demonstrat, într-un mod practic, cum activitățile de împădurire pot contribui la ameliorarea condițiilor locale de mediu și cele sociale, ajutând, în același timp, mediului global prin sechestrarea de CO₂. Un alt aspect demonstrat este cum, prin astfel de activități, realizate pe terenuri degradate (excluse din circuitul general productiv), se poate obține reduceri de emisii, care sunt efective din punct de vedere al costurilor, iar aceste reduceri pot fi vândute pe piața mondială a carbonului și prin aceasta asigură accesul comunităților locale la piața carbonului din toată lumea.

O piatră de încercare a constituit-o reglementarea de către consiliile locale a procesului de utilizare a pajiștilor comunale. Aceste terenuri reprezintă, pentru populația locală, cea mai importantă și solicitată sursă de pășunare a animalelor. Starea majorității pajiștilor comunale existente nu asigură acoperirea necesităților de hrană a animalelor deținute de populație. În plus, aceste terenuri sunt supra utilizate, iar populația locală nu totdeauna respectă termenii pășunatului, nu aplică măsuri pentru ameliorarea lor etc., ceea ce, evident, a condiționat rentabilitatea destul de redusă a acestora, precum degradarea lor continuă. Populația/ utilizatorii pajiștilor achită niște plăți simbolice, care nu oferă posibilitatea asigurării unui ciclu ritmic de ameliorare a stării acestora.

Pentru a diminua din potențialele conflicte și insuccese, procesul de ameliorare a stării pajiștilor a demarat prin organizarea de adunări generale a locuitorilor (reprezentanților locuitorilor), care au fost consultați cu intențiile administrației publice locale. În unele localități așa și nu s-a ajuns la consens, fiind abandonat și procesul de ameliorare. Acolo, unde administrația locală a fost insistentă și convingătoare, procesul a continuat și a avut și rezultate îmbucurătoare.

Implementarea proiectelor/programelor respective de către primării a testat și întărit capacitățile administrației locale în conclucrarea cu cetățenii pentru organizarea unor activități comune, în interesul întregii comunități, inclusiv acceptarea limitării unor folosințe care aduc prejudicii procesului de ameliorare. Implementarea proiectelor de împădurire a constrâns autoritățile silvice de stat să intensifice activitatea de colaborare și comunicare cu autoritățile publice locale și populația.

Cositul ierbii pe pajiștea ameliorată din Primăria Vărzărești, r-nul Nisporeni

V. CONCLUZII

Proiectele și programele menționate în prezenta publicație sunt un exemplu cum, prin eforturile și cunoștințele comune, depuse pentru rezolvarea unor sarcini și interese publice, se reușesc lucruri utile pentru populație și țară. Suplimentar s-a contribuit la stoparea și prevenirea eroziunii solului pe terenurile puternic degradate, care sunt subiectul alunecărilor de teren, și prin aceasta contribuie la transformarea terenurilor neproductive în păduri și pajiști productive și benefice pentru mediu.

Cei care au văzut pajiștile, practic fără covor vegetal, terenurile degradate în urma eroziunii și alunecărilor, pe care acum cresc păduri noi sau sunt pajiști reabilite, vizitând aceste terenuri acum, înțeleg impactul direct al acestor activități asupra peisajului natural din Moldova.

Activitățile respective contribuie esențial la ameliorarea peisajului moldovenesc și mediului, care prezintă o mare parte a moștenirii geografice, cum ar fi cultura, istoria și bineînțeles – viitorul nostru. Prin activitățile descrise a fost realizată o încercare pentru a restabili ceva, ceea ce este o parte din conștiința noastră ca oameni – solurile, pădurile și pajiștile noastre. Într-un număr impunător de localități acestea s-a reușit. Prin aceasta s-a creat un potențial solid pentru continuarea unor astfel de proiecte în republică.

Decalajul dintre actualul procent mediu de împădurire a țării (circa 11%) și nivelul natural/optim al acestui indicator (20-30%) explică dezechilibrul ecologic în care se află acum Republica Moldova, dezechilibru favorabil producerii hazardurilor climatice, hidrologice și geomorfologice (secete, inundații, alunecări de teren, eroziuni ș.a.). Fără o extindere decisivă a teritoriilor forestiere, sporind astfel procentul optim de împădurire diferențiată, zonal/regional, spațiul rural va suporta, cu o intensitate crescândă, consecințele hazardurilor naturale și ale celor antropice, cu atât mai mult cu cât în unele zone ale republicii, ca urmare a schimbărilor climatice globale, se intensifică aridizarea și au apărut semne ale deșertificării.

Potențialul extinderii acestor proiecte și programe în Moldova este imens. Aici menționăm în prim-plan rezerva de terenuri degradate, care nu mai pot fi practicate în agricultură în nici un mod sau prin investiții majore și care depășesc cifra de circa 100 mii ha. Plus la aceasta, aici pot fi alăturate și circa 10 mii ha de perdele forestiere distruse sau degradate.

Pajiștile comunale, cu un potențial de peste 300 mii ha, așteaptă măsuri de ameliorare, dar poate și mai mult – de organizare și reglementare a procesului de utilizare. În toate aceste cazuri este posibil de a implementa proiecte cu efecte multiple (economice, sociale și ecologice), de protecție a mediului global, care oferă și venituri financiare nete, dar și care acoperă parțial (uneori în mare măsură) cheltuielile suportate într-un termen restrâns.

Activitățile și rezultatele preliminare descrise sunt doar o etapă, niște componente în ciclul general de programe/strategii naționale destinate ameliorării situației ecologice, social-economice și condițiilor de viață a populației republicii noastre, precum și diminuării efectelor de schimbare climatică la nivel regional și global.

Exemplele și experiențele bune trebuie urmăriți și răspândite pe larg. Actualmente, o parte din proiecte sunt încă în plină derulare, dar rezultatele lor – păduri noi create, pajiști reabilitate și valorificate civilizat, deja se înscriu în peisajul autohton, oferă beneficii ecologice și social-economice, însuflă încredere și optimism privind implementarea programelor/strategiilor naționale și internaționale cu aspect ecologic.

VI. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

---

1. Agenția “Moldsilva”, *Evidențe statistice, rapoarte pentru perioada 1990-2014 (formularele 1 g.s., 2 g.s., 3 g.s., etc.)*.
2. Agenția Relații Funciare și Cadastru, *Cadastrele funciare de stat pentru perioada 1990-2014*.
3. Galupa D., Talmaci I., Șpitoc L. (2005), *Studiul pentru Republica Moldova „Asigurarea durabilității pădurilor și mijloacelor de trai prin perfecționarea guvernării și controlului asupra tăierilor ilicite”*. Chișinău, Centrul editorial al UASM, 116 p.
4. Galupa Dumitru, Platon Ion et al. (2011), *Raport privind starea sectorului forestier din Republica Moldova: perioada 2006-2010*. Agenția “Moldsilva”; Ch., 48 p.
5. Galupa Dumitru, Ciobanu Anatol, Scobioală Marian et al. (2011), *Tăierile ilicite ale vegetației forestiere în Republica Moldova. Studiu analitic*, Ch., Agenția “Moldsilva”, 38 p.
6. Galupa D., Talmaci I., et. al. (2015), *Raport de progres nr. 1 privind procesul de implementare a Contractului nr. 7170314 în cadrul Programului ENPI FLEG II*; conducător de proiect Galupa D.; executori Talmaci I. et al. – Chișinău, 2015. – 99 p. – 7170314 din 27.02.2014
7. Marușca T., Blaj V., Rusu M. (2012), *Tehnologii de creștere a valorii pastorale pentru pajiștile montane*. București, 50 p.
8. Marușca T., Mocanu V. et al. (2014), *Ghid de întocmire a amenajamentelor pastorale*. Brașov, Ed. Capolavoro, 250 p.
9. Marușca T., Monica T. et al. (2011), *Principalele soiuri de graminee și leguminoase perene de pajiști*. Brașov, 50 p.
10. Ministry of Environment of Republic of Moldova/United Nations Environmental Programme (2013), *National Inventory Report: 1990-2010. Greenhouse Gas Sources and Sinks in the Republic of Moldova*. Coordinators: Gheorghe Salaru, George Manful; Project Team: Vasile Scorpan, Aliona Solomon. Authors: Țăranu, M., Bicova, E., Postolatii, V., Brega, V., Tarita, A., Cosman, S., Cremeneac, L., Cerbari, V., Bacean, I., Talmaci, I., Tugui, T., Guvir, T. – Ch.: “Imprint Plus” SRL, 2013. - 379 p.

11. Miron A., Rusu A. et al. (2014), *Rapoartele intermediare privind inventarierea pajiștilor comunale din cadrul Parcului Național Orhei*: raport (intermediar I și II); perioada de raportare: ianuarie-octombrie 2014; conducător de proiect Miron A.; executori Rusu A. et al. – Chișinău, 2014. – 57 p. – 00086149 din 26.11.2013.
12. Miron A., Rusu A., Galupa A. et. al. (2015), *Productivitatea și calitatea pajiștilor din Parcul Național Orhei*. Simpozionul Științific Internațional ”Horticultura modernă – realizări și perspective” dedicat aniversării a 75 de ani de la fondarea Facultății de Horticultură a Universității Agrare de Stat din Moldova. Chișinău, p. 347-354.
13. Miron A., Talpă N., Rotaru A. (2014), *Aspects of sustainable management of natural resources within the National Park Orhei*. Book of abstracts, International Symposium ”Forest and Sustainable Development”. Brașov, Romania, 24-25 October 2014, p. 55.
14. Talmaci I., Miron A., et al. (2015), *Instituționalizarea procesului de gestiune a pădurilor și pajiștilor comunale din Republica Moldova*. Simpozionul Științific Internațional ”Horticultura modernă – realizări și perspective” dedicat aniversării a 75 de ani de la fondarea Facultății de Horticultură a Universității Agrare de Stat din Moldova. Chișinău, p. 392-401.

